

שם השיעור – מזמור ב' בתהלים – סימפוניה של חמש קריאות (מס' 26)**שם המרצה וכתובת דוא"ל – פרופ' עמוס פריש** famos176@gmail.com

א כס"י לפס' א-ג: **למה רגשו גוים** - רבותינו (ראה שו"ט ב,ג) דרשו את העיניין על מלך המשיח; ולפי משמעו ולתשובת המינים, נכון לפותרו על עצמו, לעיניין שנאמר "וישמעו פלשתים כי משחו" ישראל "את דוד למלך" עליהם, ויקבצו פלשתים את מחניהם, ונפלו בידו (ראה ש"ב ה,יז ואי); ועליהם אמר: **למה רגשו גוים ונתקבצו, ולאמיים יהגו בלבם ריק**, אשר נתיצבו **מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד?**

ב כד"ק לפס' א-ג: וזה המזמור אמרו דוד בתחלת מלכותו, שנתקבצו הגוים עליו, כמו שנאמר "וישמעו פלשתים כי משחו את דוד למלך על ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דוד" (ש"ב ה,יז); וזהו שאמר: **רגשו**, שכל פלשתים עלו; ו**רגשו** - ענין קבוץ והמון רב... (ב) ... וקראם 'מלכים' ו'רוזנים' אע"פ שלא ראינו בכל מקום שקראם אלא 'סרני פלשתים'; הם בגאותם היו חושבים עצמם מלכים. ואפשר גם כן שנועדו עמם מלכים אחרים מן הגוים.

ג לאצ"ע פיוס א, לפס' א: **למה רגשו** - הנכון בעיני, כי זה המזמור חברו אחד מהמשוררים על דוד ביום המשחו, על כן כתוב "אני היום ילדתיך" (להלן, ז); או על המשיח.

ד אוריאל סימון, ארבע גישות לספר תהלים: מר' סעדיה גאון עד ר' אזרחס אבן עזרא, כמת גן תשמ"ג, עמ' 10: הספר כולו אינו אלא דבר ה' אל דויד. תפיסה חדשנית זו של ספר תהילים כמעין תורה שנייה שניתנה לדויד הנביא, נועדה – כפי שהראה כבר משה צוקר – להשמיט את הקרקע מתחת לאמונה הקראית, לפיה ספר תהילים הינו סידור התפילה של עם ישראל לדורותיו.

ה כס"י לכ, ז: **יענך ה' ביום צרה** - המזמור הזה על שם שהיה שולח את יואב ואת ישראל למלחמה, והיה עומד בירושלם ומתפלל עליהם...

ו ר' מנחם המאירי לכ, א-ב: **למנצח מזמור לדוד יענך ה'** וגו'. זה המזמור חברו דוד, להיות הלויים אומרים אותו עליו בכל עת שיצא למלחמה; והוא ענין יענך ה' ביום צרה - כלומר: כשתהיה בצרה עם האויב...

ז ר' יוסף חיון לכ"ז, א (מהדורת יוחנן קאפח): המזמור הזה חברו דוד לפי הנראה ממנו לאמרו בשעה שיכנס להלחם עם אויבו במלחמה, לחזק לבו ולב עבדיו וגם להתפלל בו לשם שיעזרהו לנצוח אויבו.

ח כס"י לפס' ח: **שאל ממני** - התפלל אלי בכל עת שאתה בא להלחם באויביך.

ט הרב יהודה שניב, יסוד המעלה: עיונים ציזכי המעלות צהלים, יוסלים תשמ"ד, עמ' 15, סעיף ו: "מי יעלה? – כל אדם ראוי לכך": לא דרישות שבמעשה טוב, אלא שבהימנעות מהרע... נמצאת למד; האדם מטבעו כמות שהוא ראוי הוא וכשר לעלות בהר ה', הקשר אל הא-להים הוא טבעי לו לאדם, ואין לו צורך בהכשרה מוקדמת או בקניית תכונות וכישורים.

שם השיעור – מזמור ב' בתהלים – סימפוניה של חמש קריאות (מס' 26)

שם המרצה וכתובת דוא"ל – פרופ' עמוס פריש famos176@gmail.com

י כש"י לפס' ז: **בני אתה** - ראש לישראל, הקרוים "בני בכורי" (שמ' ד, כב), והם יתקיימו על ידך; כמה שנאמר באבנר "כי ה' אמר... ביד עבדי דוד אושיע (בנוסחנו: הושיע) את... ישראל" (ש"ב ג, יח); ובשבילם אתה לפני כבן, שכולם תלויים בך. **אני היום**, שהמלכתך עליהם, **ילדתיך** - להיות קרוי **בני**, וחביב עלי כבן בשבילם; כמה שנאמר "וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל וכי (בנוסחנו: כי) נשאתו... מלכותו בעבור עמו ישראל" (דה"א יד, ב); ומצינו במלכי ישראל החביבים לפניו שקראם 'בנים'...

יא מכילתא לר"י מסכתא לשינה פקסא ו: **וברוב גאונך תהרוס קמיך**, הרבית להתגאות נגד מי שקם נגדך ומי הם שקמו נגדך? הם שקמו נגד בניך. **תהרוס קמיך**, 'תהרוס קמינו' אין כתיב כאן אלא "תהרוס קמיך", מגיד הכתוב שכל מי שקם כנגד ישראל, כאלו קם כנגד הקדוש ברוך הוא.

יב כמז"ן לזכרים ל"ב, מ-מא: ואמרה השירה, כי בסוף ישיב **נקם** לצריו ולמשנאיו ישלם; והטעם, כי הם עשו כל הרעות עמנו לשנאתו של הקדוש ברוך הוא: כי לא ישנאו את ישראל בעבור שעשו עבודה זרה כהם, רק בעבור שלא יעשו כמעשיהם, ויעבדו את הקדוש ברוך הוא וישמרו את מצותיו, ולא יתחתנו בהם ולא יאכלו מזבחיהם, ויבזו עבודה זרה שלהם ויבערו אותה ממקומותיהם, וכענין שאמר הכתוב "כי עליך הורגנו כל היום" (תה' מד, כג). אם כן, לשנאתו של הקדוש ברוך הוא יעשו בנו כל הרעות האלה, והם צריו ומשנאיו, ועליו להנקם מהם. וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח...

יג כס"ג (תהלים עס תרגום ופיוט כס"ג, מהדורת הרב יוסף קאפח), "הקלמה לאשונה", עמ' מז: ... וכשם שהראשון שהוא "ודרך רשעים תאבד" אמר בהפכו "אשרי האיש", כך אמר כאן "אשרי כל חוסי בו".

יד ר' יוסף חיון לא', א: מכאן עד "למה רגשו גוים" (להלן ב, א) הוא הקדמת הספר הזה ואינו מזמור בפני עצמו. ולדעת רז"ל מכאן עד סוף "למה רגשו" הכל מזמור אחד... ולפי שזה הספר סובב על שבח מעלת התורה, הקדים הקדמה זו, לספר מעלת המתעסקים בה ומקיימים מצוותיה, ועונש הרשעים המתבטלים ממנה, ולכן התחיל ואמר **אשרי האיש** וגו'.

טו כש"י לק"ח, יא: **מי יובילני** לימות המשיח לפשוט יד בעשו ובערי מבצרו? **מי שנחני** כבר **עד אדום**, שהכיתי בהם "בגיא מלח שמנה עשר אלף" (ש"ב ח, יג).

טז ר' יוסף יעבץ, פיוט תהלים צ' (עמ' 9): ורבותינו הקדושים פירשו בהרבה מקומות דברי דוד להוה ולעתיד, כי מה שקרה לו עם האומות <הוא> סימן למה שיקרה לבן בנו, ובפירוש אמרו: "כל מה שאמר דוד, כנגדו וכנגד כל ישראל אמרו"... ולכן בא זה המזמור פעם בלשון עבר, פעם בלשון עתיד – מפרש מה שעבר ורומז למה שיבוא.

(מקור יא – מפרויקט השו"ת, ומקורות א-ג, ה-ו, ח, י, יב, טו – מתוכנת "הכתר", אוניברסיטת בר-אילן.)